

Crna Gora
Ministarstvo finansija

Adresa: ul. Stanka Dragojevića 2,
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 242 835
fax: +382 20 224 450
www.mif.gov.me

Br: 03-02-430/22-5010/2

Podgorica, 23.06.2023. godine

MINISTARSTVO EKONOMSKOG RAZVOJA I TURIZMA
- n/r ministru, gospodinu mr Goranu Đuroviću -

Poštovani gospodine Đuroviću,

Povodom *Predloga akcionog plana za sprovođenje Strategije razvoja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori 2021-2024, za 2023-2024. godinu*, Ministarstvo finansija daje sljedeće

MIŠLJENJE

Na tekst *Predloga akcionog plana* i pripremljeni *Izveštaj o analizi uticaja propisa*, sa aspekta uticaja na poslovni ambijent, nemamo primjedbi.

Uvidom u dostavljeni *Izveštaj o analizi uticaja propisa* utvrđen je finansijski okvir za implementaciju *Akcionog plana za 2023. godinu* u ukupnom iznosu od 14.364.125,00 € od čega: Javni sektor iznos od 12.000.000,00 €, IPA iznos od 350.000,00 €, Donatorski programi iznos od 135.000,00 €, Privatni sektor iznos od 11.000,00 €, Lokalne samouprave iznos od 140.000,00 € i Nacionalni budžet iznos od 1.728.125,00 €.

Sredstva potrebna za sprovođenje aktivnosti koje se finansiraju iz nacionalnog budžeta u ukupnom iznosu 1.728.125,00 € odnose se na: Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma iznos od 1.472.000,00 €, Ministarstvo kulture iznos od 53.000,00 € i Zavod za zapošljavanje Crne Gore iznos od 203.125,00 €.

Imajući u vidu da su sredstva za realizaciju navedenih aktivnosti u 2023. godini, a koje se finansiraju iz nacionalnog budžeta, planirana Zakonom o budžetu Crne Gore za 2023. godinu, kod institucija koje su prepoznate kao nosioci aktivnosti Ministarstvo finansija, sa aspekta budžeta, nema primjedbi na *Predlog akcionog plana za sprovođenje Strategije razvoja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori 2021-2024, za 2023. godinu*. Naime, uvidom u dostavljenu dokumentaciju utvrđeno je da ista sadrži saglasnosti nadležnih ministarstava sa preciznim iznosom i izvorom planiranih sredstava Zakonom o budžetu Crne Gore za 2023. godinu. Takođe, ukazujemo da će sredstva potrebna u narednom periodu biti predmet razmatranja prilikom izrade budžeta za predmetne godine.

Napominjemo da je neophodno sve aktivnosti u vezi sa *Akcionim planom za 2023. godinu*, uskladiti sa sredstvima odobrenim nosiocima aktivnosti Zakonom o budžetu Crne Gore za 2023. godinu, za predmetne namjene.

Pored navedenog, ukazujemo na član 40 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti kojim se uređuje da ugovorene obaveze moraju biti usklađene sa planiranim i odobrenim sredstvima, kao i da je budžetski izvršilac odgovoran za zakonito korišćenje sredstava odobrenih potrošačkoj jedinici, kao i na član 12 predmetnog zakona kojim je precizirano da će se izdaci potrošačkih jedinica koji se finansiraju iz donacija izvršavati u visini njihovog ostvarenja.

Takođe, s obzirom da se radi o udruživanju finansijskih sredstava iz različitih izvora, ukazujemo da je implementaciju aktivnosti predviđenih *Akcionim planom* potrebno uskladiti sa stepenom ostvarenja sredstava iz predviđenih izvora.

S poštovanjem,

MINISTAR
mr Aleksandar Damjanović

OBRAZAC

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ ANALIZI PROCJENE UTICAJA PROPISA	
PREDLAGAČ PROPISA	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma
NAZIV PROPISA	Akcioni plan za sprovođenje Strategije razvoja ženskog preduzetništva 2021-2024, za 2023-2024. godinu
1. Definisanje problema	
<ul style="list-style-type: none"> - Koje probleme treba da riješi predloženi akt? - Koji su uzroci problema? - Koje su posljedice problema? - Koji su subjekti oštećeni, na koji način i u kojoj mjeri? - Kako bi problem evoluirao bez promjene propisa ("status quo" opcija)? 	
<ul style="list-style-type: none"> - Koje probleme treba da riješi predloženi akt? <p>Akcioni plan za sprovođenje Strategije razvoja ženskog preduzetništva 2021-2024, za 2023-2024. godinu, predstavlja kontinuitet politike definisan prethodnom strategijom. Realizovane mjere i aktivnosti, definisane predhodnom strategijom, su doprinijele značajnom napretku u razvoju ženskog preduzetništva u Crnoj Gori u posljednjem periodu. Danas je, po podacima Poreske uprave, približno 25, što je prije desetak godina bilo teško zamislivo. Podatak iz 2011. godine govori da je u Crnoj Gori samo 3.021 preduzeća bilo u većinski ženskom vlasništvu, dok u januaru 2022. godini ova brojka iznosi 8,462 preduzeća (24.45%), što je rezultat primjene politike ženskog preduzetništva i specifične programske podrške u prethodnom periodu. Međutim, koliko god ova povećanja bila značajna, navedeni pokazatelji još uvijek ne govore u prilog ženskog preduzetničkog potencijala i očekivanog nivoa razvoja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori.</p> <p>Dalji napredak u razvoju ženskog preduzetništva tijesno je vezan za identifikaciju konkretnih internih potreba žena preduzetnica, ali i za eksterne faktore koji imaju strateškog uticaja na razvoj ženskog preduzetništva u Crnoj Gori. Takođe, žensko preduzetništvo je direktno povezano i sa uslovima u kojima posluju pripadnici MMSP sektora u cjelini, kao i sa programskom podrškom namijenjenom unapređenju poslovanja MMSP.</p> <p>Akcioni plan 2023-2024. (AP 2023-2024) obuhvata 6 operativnih ciljeva (79 aktivnosti) sa odgovarajućim indikatorima učinka. U okviru planiranih aktivnosti koje doprinose realizaciji pojedinačnih operativnih ciljeva, definisane su nadležne institucije, indikatori rezultata, datum početka kao i planirani datum završetka aktivnosti, izvori finansiranja i sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2023. godini.</p> <p>U okviru Akcionog plana za 2023-2024. godinu, definisani su sljedeći strateški ciljevi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>SC1: Izgradnja ambijenta povoljnog za održivi razvoj ženskog preduzetništva</u> <p>Uspostaviti okvirne uslove za efektivno kreiranje i implementaciju politike ženskog preduzetništva, koordinirane sa procesom unapređenja poslovnog ambijenta, te obezbijediti potrebna znanja i vještine kako bi žene mogle da oslobode svoje potencijale, pokrenu i razvijaju svoj biznis na najefikasniji način.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>SC2: Jačanje konkurentnosti ženskog biznisa</u> <p>Žene preduzetnice su adekvatno obučene i opremljene da uspješno vode i razvijaju svoj biznis što doprinosi unapređenju poslovnih performansi preduzeća u vlasništvu žena</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>SC3: Zagovaranje interesa i pozicioniranost žena preduzetnica</u> <p>Kroz efektivno zastupanje interesa žena u biznisu, njihovu pozicioniranost i snažnu promociju primjera dobre prakse, povećati poslovnu organizovanost na način da doprinese unapređenju konkurentnosti preduzeća, nastupu na novim tržištima i stvaranju osnova za smanjenje stope nezaposlenosti žena, odnosno povećanje stope zaposlenosti žena i broja preduzeća u njihovom vlasništvu.</p> <p>Problemi koji se rješavaju ovim aktom se odnose na: unapređenje pravne regulative; pojednostavljivanje administrativnih procedura i elektronske dostupnosti javnih usluga; lakši pristup</p>	

izvorima finansiranja; raznovrsnost finansijskih instrumenata shodno potrebama MMSP u vlasništvu žena; primjena digitalizacije u poslovanju; razvoj znanja i vještina potrebnih za razvoj biznisa i dr.

- **Koji su uzroci problema?**

Izveštaj o ostvarenosti prethodne Strategije, kao i preporuke date kroz SME Policy Index: Western Balkans and Turkey ukazuju na prioritete koje je u narednom periodu neophodno realizovati kako bi se uspostavila efektivna politika daljeg, strateškog razvoja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori. To se prije svega odnosi na prevazilaženje sledećih izazova:

- Složenost poslovnog ambijenta:
 - Uočena je potreba za sistematično, rodno-fokusirano analiziranje predloga zakona i postojećih zakona i dalje unapređenje regulatornog okvira, uz značajnije prepoznavanje potreba preduzetnica kako bi se i kroz pozitivnu diskriminaciju olakšalo njihovo poslovanje;
 - Dalje pojednostavljanje administrativnih procedura i obezbjeđenje elektronske dostupnosti javnih usluga i informacija;
 - Predvidljivost pravnih i poreskih instrumenata i specifične poreske olakšice za preduzetnice;
- Dostupnost finansija:
 - I pored specifične finansijske podrške pojedinih institucija javnog sektora, uočena je potreba obezbjeđivanja lakšeg pristupa različitim izvorima finansiranja;
 - Uspostavljanje raznovrsnih finansijskih instrumenata shodno potrebama žena preduzetnica (početnice u biznisu i postojeće preduzetnice sa potencijalom rasta), uključujući i pitanje garancija i kolaterala;
 - Ulagati u razvoj (unutrašnjih) kapaciteta finansijskih institucija i preduzetnica kako bi se unaprijedio razvoj međusobne saradnje;
- Obrazovanje i kapaciteti ljudskih resursa:
 - Sticanje potrebnih znanja i vještina u okviru formalnog obrazovanja i neformalnog učenja shodno sistemskoj analizi i utvrđenim potrebama preduzetnica i MMSP sektora u cjelini;
 - Unapređenje i podizanje kapaciteta pružaoca poslovnih i savjetodavnih usluga i u te svrhe posebno kreiranih programa.
- Nedovoljna konkurentnost preduzeća:
 - Zokruživanje institucionalne infrastrukture (posebno van Podgorice) i širenje institucionalnih kapaciteta ka potrebama žena preduzetnica;
 - Jačanje postojeće i razvoj nove poslovne infrastrukture (biznis centri i inkubatori) u opštinama, u cilju podrške ženama u biznisu kroz usluge informisanje, savjetovanja, edukacije, konsaltinga, mentoringa za započinjanje i razvoj biznisa;
 - Unapređenje posebno kreiranih usluga nefinansijske podrške, poslovnog savjetovanja i informisanja, shodno potrebama žena preduzetnica (pokretanje biznisa, razvoj i dostizanje stabilne faze razvoja i spremnosti za izvoz);
 - Razvoj specifičnih znanja i vještina shodno razvojnim potrebama biznisa, uključujući i nove vrste biznisa kao što su e-trgovina, zelena ekonomija, digitalizacija proces itd;
 - Uspostavljanje specifičnih programa obuke na osnovu sprovedenih analiza potreba za obukom;
 - Povezanost preduzetnica sa centrima znanja i razvoj inovativnosti;
 - Jačanje poslovne povezanosti i podsticanje preduzetnica za uključenost u klastere, lance dobavljača i lance dodate vrijednosti.
- Povezivanje i zagovaranje interesa
 - Jačanje poslovnih veza i udruživanja preduzetnica, kao i institucionalnih kapaciteta njihovih asocijacija;
 - Uključivanje poslovnih asocijacija preduzetnica u procese donošenja odluka, kreiranja i implementacije politike preduzetništva;

- Institucionalizacija i jačanje koordinacije aktivnosti svih ključnih aktera za potrebe procesa kreiranja i implementacije politike ženskog preduzetništva;
- Veća vidljivosti i promocija ženskog preduzetništva.

- Koje su posljedice problema?

U Crnoj Gori je realnost da imamo više žena koje su nezaposlene s obzirom na to da je od ukupnog broja nezaposlenih 58.6% žena, u odnosu na 41.4% muškaraca¹. Štaviše, broj nezaposlenih žena povećao se tokom pandemije COVID-19. Indeks rodne ravnopravnosti pokazuje da 42,7% žena provodi vrijeme brinući se o djeci, starijim osobama i rođacima sa invaliditetom, u poređenju sa samo 23,8% muškaraca koji rade isto. Čak 68% žena provede najmanje jedan sat dnevno na neplaćenom radu u domaćinstvu, što je slučaj sa samo 10,3% muškaraca.

Indeks rodne ravnopravnosti u domenu „novca“ mjeri nejednakost u pogledu opšte ekonomske situacije gdje je rodna neravnopravnost manja nego u pogledu pristupa finansijskim resursima, gdje je rodna neravnopravnost veća.²

Najveća nejednakost se primjećuje u oblasti vlasništva nad imovinom gdje su žene u Crnoj Gori vlasnice samo 4% kuća i 8% zemlje, dok je u pogledu vikendica ovaj procenat veći (14% vikendica je u vlasništvu žena).³

Istraživanje preduzeća u Crnoj Gori iz 2019. godine pokazuje da postoji rodni jaz u učešću žena u najvišem menadžmentu i vlasništvu nad privrednim društvima. Naime, dok je procenat učešća žena u zaposlenju gotovo uravnotežen (44% od ukupnog broja zaposlenih), u istraživanju top menadžmenta, koji je radila Svjetska banka, dolazi se do podataka da je samo 15% žena u top menadžmentu i 24% u vlasništvu preduzeća.

- Koji su subjekti oštećeni, na koji način i u kojoj mjeri?

Podaci o značajno manjem učešću žene u preduzetništvu u odnosu na muškarce u Crnoj Gori, stvara značajnu zabrinutost zbog neracionalne upotrebe ljudskog kapitala, i rodne dimenzije razvoja. Naime, u zemljama EU prosječno 30 % preduzeća je u vlasništvu žena, dok je u Crnoj Gori ovaj procenat 24% (prije primjene prve Strategije razvoja ženskog preduzetništva 2015.god. je iznosio 18%). Stoga je opredjeljenje našeg Ministarstva da kroz podršku ženskom preduzetništvu, pruži snažan, institucionalni doprinos postizanju ciljeva održivog razvoja.

Vlada Crne Gore je u cilju prevazilaženja rodnog jaza u ekonomiji, usvojila Strategiju razvoja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori 2021-2024. god. Vizija Strategije je obezbjeđivanje podsticajnog poslovnog ambijenta, sistemske programske i institucionalne podrške za žene preduzenice. Njenom realizacijom teži se jačanju konkurentnosti ženskog preduzetništva i definisanju efektivne javne politike koja promovise i podržava žensko preduzetništvo.

- Kako bi problem evoluirao bez promjene propisa (“status quo” opcija)?

U prethodnom dijelu je već navedeno da je procenat učešća preduzeća u većinskom vlasništvu žena, prije donošenja strateških dokumenata, bio daleko ispod prosjeka EU i da je povećanje navedenog procenta, iako još uvijek nije na zadovoljavajućem nivou, rezultat primjene Strategije razvoja ženskog preduzetništva.

2. Ciljevi

- Koji ciljevi se postižu predloženim propisom?
- Navedi usklađenost ovih ciljeva sa postojećim strategijama ili programima Vlade, ako je primjenljivo.

- Koji ciljevi se postižu predloženim propisom?

Imajući u vidu ostvarenost prethodne Strategije, može se zaključiti da je neophodno da nova Strategija zadrži uspostavljenu stratešku orijentaciju i još snažnije podrži razvoj ženskog

¹ Žene i muškarci u Crnoj Gori, MONSTAT, 2018

² Indeks rodne ravnopravnosti,

https://www.me.undp.org/content/montenegro/en/home/library/womens_empowerment/GEI2019.html

³ PAPPR 2017-2021, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava

preduzetništva. Ovaj proces je iniciran realizacijom prethodnog strateškog dokumenta, a ova Strategija obezbjeđuje još snažniji iskorak u tom pravcu

Možemo naglasiti da ostaje potreba formulisana u prvoj Strategiji da je neophodno uspostavljanje institucionalnog okvira u cjelosti i sveobuhvatne programske podrške koja će doprinijeti ekonomskom osnaživanju žena, odnosno ravnopravnosti polova u političkom i ekonomskom životu zemlje, a što predstavlja osnov za formulisanje strateških ciljeva i realizaciju ključnih mjera podsticanja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori.

- **Navesti usklađenost ovih ciljeva sa postojećim strategijama ili programima Vlade, ako je primjenljivo**

U procesu kreiranja Strategije, pored principa kontinuiteta, primjenjen je i princip usklađenosti sa drugim relevantnim politikama na nacionalnom i na nivou EU. Na taj način će politika ženskog preduzetništva biti usklađena sa prioritetima u strateškim krovim dokumentima Crne Gore koje imaju direktan ili indirektan uticaj na okvirne politike i razvoj preduzetničkog ambijenta, kao što su: **Strategija razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća 2018-2022, Strategija cjeloživotnog preduzetničkog učenja 2020-2024, Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine, Nacionalna strategija za postizanje rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori 2021-2025, Strategija pametne specijalizacije Crne Gore 2019-2024.**

Trakođe, Crna Gora teži da uskladi ciljeve programske politike ženskog preduzetništva sa najboljim praksama i ključnim principima prezentovanim u evropskim strateškim dokumentima u ovoj oblasti: **“Evropa 2020”, OECD Policy Brief on Women’s Entrepreneurship, Akt o malim preduzećima,** kao i ostalim relevantnim međunarodnim dokumentima.

3. Opcije

- **Koje su moguće opcije za ispunjavanje ciljeva i rješavanje problema? (uvijek treba razmatrati “status quo” opciju i preporučljivo je uključiti i neregulatornu opciju, osim ako postoji obaveza donošenja predloženog propisa).**
- **Objasni preferiranu opciju?**

- **Koje su moguće opcije za ispunjavanje ciljeva i rješavanje problema?**

Programom rade Vlade Crne Gore za 2023. godinu, predviđeno je usvajanje Akcionog plana za sprovođenje Strategije razvoja ženskog preduzetništva 2021-2024, za 2023-2024. godinu.

- **Objasni preferiranu opciju?**

Imajući u vidu moguće opcije u skladu sa ključnim preporukama, u nastavku je data pregled preporuka za dalji razvoj ženskog preduzetništva u Crnoj Gori:

- **Dodatno unaprjeđenje pristupa finansijama, posebno imajući u vidu potrebu za uslugama Kreditno-garantnog fonda ili šema, kreditnih linija za koje nisu potrebna čvrsta sredstva obezbjeđenja, kao i drugih, sličnih modela finansiranja**
- **Unaprjeđenje poslovnih usluga i poslovnog savjetovanja na osnovu analize potreba i na tim osnovama kreirane specifične programske podrške preduzetnicama**
- **Unaprjeđenje nefinansijske podrške početnicama u biznisu (informacije, treninzi, konsalting, mentoring, itd) i povezivanje sa finansijskom podrškom za pokretanje biznisa žena preduzetnica**
- **Unaprjeđenje postojeće i razvoj nove poslovne infrastrukture u opštinama sva tri regiona (inkubatori, biznis centri, inovacioni startup centri, coworking prostori) kako bi se ista stavila u funkciju promocije i podrške razvoja biznisa u vlasništvu žena**
- **Razvoj novih programa edukacije iz oblasti digitalnog poslovanja koji preduzetnicama olakšava primjenu naprednih ICT rješenja, kao i pristup inovativnim tehnologijama i digitalnoj infrastrukturi**
- **Razvoj programa podrške za inicijative preduzetnica iz oblasti cirkularne ekonomije, s posebnim naglaskom na one čiji je cilj pokretanje i razvoj zelenih preduzeća, odnosno zeleno poslovanje**

Ispunjavanje navedenih preporuka i definisanih ciljeva u okviru AP 2023-2024, biće moguće kroz institucionalnu i međuresorsku saradnju nadležnih ministarstava i institucija kako bi se omogućila bolja valorizacija postojećih resursa. Istovremeno, težiće se ka boljem usklađivanju sa EU preporukama.

4. Analiza uticaja

- Na koga će i kako će najvjerojatnije uticati rješenja u propisu - nabrojati pozitivne i negativne uticaje, direktne i indirektne.
- Koje troškove će primjena propisa izazvati građanima i privredi (naročito malim i srednjim preduzećima).
- Da li pozitivne posljedice donošenja propisa opravdavaju troškove koje će on stvoriti.
- Da li se propisom podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija.
- Uključiti procjenu administrativnih opterećenja i biznis barijera.

- Na koga će i kako će najvjerojatnije uticati rješenja u propisu - nabrojati pozitivne i negativne uticaje, direktne i indirektne.

Realizacijom Strategije želi se uticati na:

Ekonomsko osnaživanje žena – stvaraju se društveni i socijalni uslovi u kojima je u potpunosti prihvaćeno da se kod žena podstiče i razvija preduzetnički način razmišljanja i omogućava im se da dodatnim sticanjem preduzetničkih znanja i vještina svoju kreativnost i inovativnost ispolje i kroz preduzetničku inicijativu.

Jačanje konkurentnosti ženskog preduzetništva – ženama preduzetnicama su dostupni različiti oblici programske podrške pružene unutar i van područja gradskih centara, kroz specifične obuke, poslovne usluge, informacije i specifične finansijske instrumente koji mogu pomoći da se preduzetnički potencijali žena bolje ispolje i usmjere na stvaranje nove vrijednosti koja doprinosi i konkurentnosti njihovih preduzeća i ukupne privrede.

Efektivna javna politika koja promovise i podržava žensko preduzetništvo – partnerstvo između institucija javnog, privatnog i civilnog sektora i koncentracija svih raspoloživih resursa (ljudskih, institucionalnih, administrativnih, finansijskih...) u podsticanju ženskog preduzetništva i promovisanju potreba i primjera dobre prakse.

Takođe, realizacijom Strategije se želi uticati na osvarivanje sledećih rezultata:

- Povećanje stope preduzetničke aktivnosti među ženama;
- Povećanje učešća preduzetnica - vlasnica preduzeća u ukupnom broju preduzeća;
- Povećanje broja žena koje zauzimaju menadžerske i upravljačke pozicije u preduzećima;
- Povećanje stope zaposlenosti žena;
- Povećanje sektorske i tržišne diversifikacije preduzeća u vlasništvu žena preduzetnica;
- Transformacija mikro preduzeća žena preduzetnica ka malim i srednjim preduzećima.

Očekivani efekti ovog akta na duži rok odnose se na razvoj preduzetničkog društva, otvaranje novih radnih mjesta i smanjenje nezaposlenosti, uravnoteženje regionalnog razvoja i stvaranje konkurentnog sektora MMSP i njegovog većeg doprinosa u ukupnoj vrijednosti crnogorske ekonomije. Nema negativnih uticaja.

Implementacija aktivnosti u okviru Akcionog plana za 2023-2024. godinu imaće direktan uticaj na mikro, mala i srednja preduzeća jačanje ljudskih kapaciteta i stručnih kvalifikacija za potrebe zapošljavanja, administrativnih kapaciteta za privlačenje sredstava EU fondova, unaprijediće saradnju nauke i privrede, itd. Navedenim mjerama uticaće se i na razvoj posebnih ciljnih grupa kao što su žene, mladi i zanatlije, start up preduzeća, a imaće i posredan uticaj na sve građane kroz unaprijeđen poslovni ambijent i olakšane procedure.

- Koje troškove će primjena propisa izazvati građanima i privredi (naročito malim i srednjim preduzećima).

Za implementaciju Akcionog plana 2023. godinu predložen je finansijski okvir od 14,364,125.00 €:

- Nacionalni budžet – 1,728,125.00 € (12.03%)
- Javni sektor – 12,000,000.00€ (83.54%)
- IPA - 350,000.00€ (2.44%)
- Donatorski programi – 135.000 € (0.94%)
- Privatni sektor – 11,000.00€ (0.08%)
- Lokalne samouprave - 140,000.00€ (0.97%)

Propis neće izazvati troškove građanima i privredi, jer je navedeno samo izdvajanje sredstava iz budžeta, donacija i dr

- **Da li pozitivne posljedice donošenja propisa opravdavaju troškove koje će on stvoriti.**

Realizacijom predloženih aktivnosti podržava se unapređenje poslovnog ambijenta za privredne subjekte, finansijska podršku za osnivanje, rast i razvoj preduzeća, unapređenje preduzetničkih znanja i vještina i razvoj ljudskog kapitala, podsticanje inovacija i uvođenje novih tehnologija kroz saradnju industrije sa naučnoistraživačkom zajednicom, digitalnu transformaciju preduzeća, uvođenje principa cirkularne i zelene ekonomije. Na taj način će sprovođenje aktivnosti doprinijeti stvaranju nove tržišne vrijednosti čime uticaj donošenja propisa ima znatno veće pozitivne efekte od troškova.

Očekivani efekti na duži rok odnose se na povećanje konkurentnosti crnogorske ekonomije kroz rast produktivnosti, inovativnosti i efikasnosti čime se u potpunosti opravdavaju troškovi donošenja Akcionog plana 2023.

- **Da li se propisom podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija.**

Dio mjera u okviru Akcionog plana 2023. koji se odnosi na finansijsku i nefinansijsku podršku imaće za cilj osnivanje novih privrednih subjekata i otvaranje novih radnih mjesta kao i unapređenje konkurentnosti proizvoda i usluga i doprinosi se unapređenju razvoja postojećih preduzeća i jačanju njihove tržišne pozicije.

- **Uključiti procjenu administrativnih opterećenja i biznis barijera.**

Aktivnosti u okviru AP 2023. godine usmjerene su na unapređenje i stvaranje boljeg poslovnog ambijenta koji će rezultirati brojnim mehanizmima podrške privrednom sektoru i povećanjem investicionih ulaganja. Iako se reforme u oblasti unapređenja poslovnog ambijenta sprovode u kontinuitetu, neophodno je i dalje unapređivati rad regulatornih tijela i institucija na daljem pojednostavljenju administrativnih procedura i smanjenju troškova za privredu.

Realizacijom planiranih aktivnosti dalje će se unapređivati poslovni ambijent kroz kreiranje jasnog i predvidivog regulatornog okvira, uz smanjenje troškova poslovanja, skraćivanje rokova i pojednostavljenje administrativnih procedura. Dodatno, uvedeni postupak digitalizacije programske podrške privredi će doprinijeti i rasterećenju administrativnih kapaciteta, pojednostavljenju procedura i olakšati pristup korišćenju različitih vidova programa od strane privrednika.

5. Procjena fiskalnog uticaja

- **Da li je potrebno obezbjeđenje finansijskih sredstava iz budžeta Crne Gore za implementaciju propisa i u kom iznosu?**
- **Da li je obezbjeđenje finansijskih sredstava jednokratno, ili tokom određenog vremenskog perioda? Obrazložiti.**
- **Da li implementacijom propisa proizilaze međunarodne finansijske obaveze? Obrazložiti.**

- Da li su neophodna finansijska sredstva obezbijeđena u budžetu za tekuću fiskalnu godinu, odnosno da li su planirana u budžetu za narednu fiskalnu godinu?
- Da li je usvajanjem propisa predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih će proisteci finansijske obaveze?
- Da li će se implementacijom propisa ostvariti prihod za budžet Crne Gore?
- Obrazložiti metodologiju koja je korišćena prilikom obračuna finansijskih izdataka/prihoda.
- Da li su postojali problemi u preciznom obračunu finansijskih izdataka/prihoda? Obrazložiti.
- Da li su postojale sugestije Ministarstva finansija na nacrt/predlog propisa?
- Da li su dobijene primjedbe uključene u tekst propisa? Obrazložiti.

- Da li je potrebno obezbjeđenje finansijskih sredstava iz budžeta Crne Gore za implementaciju propisa i u kom iznosu?

Za implementaciju Akcionog plana za 2023. godinu, za sve aktivnosti definisani su izvori finansiranja na bazi nacionalnog budžeta, javnog sektora, IPA fondova, donatora, kao i doprinosa iz privatnog sektora.

Realizacija planiranih aktivnosti u 2023. godini ne zahtijeva obezbjeđenje dodatnih budžetskih sredstava, već su ista opredijeljena Zakonom o budžetu za 2023. godinu u ukupnom iznosu od 1,728,125.00€ za institucije koje se finansiraju iz Budžeta:

Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma: 1,472,000.00€ (prilog saglasnost).

Ministarstvo kulture: 53.000,00 € (prilog saglasnost)

Zavod za zapošljavanje CG: 203.125,00 € (prilog saglasnost)

Ministarstvo odbrane (prilog saglasnost na aktivnosti)

Ministarstvo rada i socijalnog staranja (prilog saglasnost na aktivnosti)

Saglasnosti nadležnih ministarstava dostavljene su u prilogu RIA obrasca

- Da li je obezbjeđenje finansijskih sredstava jednokratno, ili tokom određenog vremenskog perioda? Obrazložiti.

Akcioni plan 2023. sadrži i određene aktivnosti koje imaju višegodišnji karakter i koje se u kontinuitetu sprovode shodno unaprijed definisanoj dinamici realizacije projekata i planiranim ciljevima za 2023. godinu. Takođe, aktivnosti koje predstavljaju dio redovnih aktivnosti nadležnih institucija realizuju se u kontinuitetu, odnosno u skladu sa vremenskom dinamikom navedenom u Akcionom planu 2023. Dakle, osim navedenih aktivnosti, ostale aktivnosti se planiraju i realizuju na godišnjem nivou u skladu sa planiranim finansijskim sredstvima za 2023. godinu.

- Da li implementacijom propisa proizilaze međunarodne finansijske obaveze? Obrazložiti.

Implementacijom propisa ne proizilaze međunarodne finansijske obaveze.

- Da li su neophodna finansijska sredstva obezbijeđena u budžetu za tekuću fiskalnu godinu, odnosno da li su planirana u budžetu za narednu fiskalnu godinu?

Sredstva su planirana Zakonom o budžetu za 2023. godinu.

- Da li je usvajanjem propisa predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih će proisteci finansijske obaveze?

Usvajanjem propisa nije predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih bi proistekle finansijske obaveze.

- **Da li će se implementacijom propisa ostvariti prihod za budžet Crne Gore?**

Implementacijom propisa indirektno će doći do povećanja prihoda za budžet Crne Gore kroz povećanje broja MMSP, unapređenja kapaciteta i obima proizvodnje, stvaranja nove vrijednosti i novih proizvoda i usluga, otvaranja novih radnih mjesta, čime će se omogućiti veći doprinos nacionalnom bruto proizvodu, proširenju poreske baze kroz osnivanje novih preduzeća i novo zapošljavanje i time stvoriti veći efekti na prihodnu stranu budžeta Crne Gore.

- **Obrazložiti metodologiju koja je korišćena prilikom obračuna finansijskih izdataka/prihoda.**

Metodologija obračuna finansijskih izdataka zasnovana je na planiranoj procjeni utroška finansijskih sredstava od strane institucija nadležnih za sprovođenje pojedinačnih aktivnosti i projekata, a što je uslovljeno činjenicom da li se radi o kontinuiranim aktivnostima gdje se na bazi prethodnog iskustva planiraju troškovi na godišnjem nivou ili su u pitanju projekti koji zahtijevaju detaljnu tehničku i finansijsku specifikaciju, izradu elaborata i projektnih zadataka, konsultacije i posebnu finansijsku procjenu troškova i efekata realizacije i sl.

- **Da li su postojale sugestije Ministarstva finansija na nacrt/predlog propisa?**

Nakon prikupljenih saglasnosti da su sredstva za realizaciju predloženih aktivnosti opredijeljena budžetom Ministarstva/institucije za 2023.godinu, sa preciznim pregledom budžetskih pozicija i opredijeljenim iznosom za realizaciju programskih aktivnosti, donijeće se Mišljenje od strane nadležnog Ministarstva finansija.

- **Da li su dobijene primjedbe uključene u tekst propisa? Obrazložiti.**

Predstavnici Ministarstva finansija su kao članovi Radne grupe za izradu Strategije razvoja ženskog preduzetništva 2021-2024 sa Akcionim planom, su uključeni u svim fazama izrade Akcionog plana 2023. Dodatnih komentara na Akcioni plan 2023. od strane predstavnika Ministarstva finansija nije bilo.

6. Konsultacije zainteresovanih strana

- **Naznačiti da li je korišćena eksterna ekspertska podrška i ako da, kako.**
- **Naznačiti koje su grupe zainteresovanih strana konsultovane, u kojoj fazi RIA procesa i kako (javne ili ciljane konsultacije).**
- **Naznačiti glavne rezultate konsultacija, i koji su predlozi i sugestije zainteresovanih strana prihvaćeni odnosno nijesu prihvaćeni. Obrazložiti.**

- **Naznačiti da li je korišćena eksterna ekspertska podrška i ako da, kako.**

Za pripremu Akcionog plana za 2023. godine korišćena je eksterna ekspertska podrška, obezbijedena kroz podrška OSCEa, u vidu angažmana konsultantkinje Zvezdane Oluić.

- **Naznačiti koje su grupe zainteresovanih strana konsultovane, u kojoj fazi RIA procesa i kako (javne ili ciljane konsultacije).**

Akcionni plan za 2023. godinu je pripremljen uz podršku predstavnika Radne grupe za izradu Strategije razvoja ženskog preduzetništva 2021-2024 (imenovani Odlukom Ministarstva ekonomije,

br.004-305/20-926/16 od 09. aprila 2021. godine) i Radne grupe za ekonomsko osnaživanje žena formirane u okviru Savjeta za konkurentnost.

- **Naznačiti glavne rezultate konsultacija, i koji su predlozi i sugestije zainteresovanih strana.**

U procesu izrade i implementacije Strategije razvoja ženskog preduzetništva, kroz kontinuirane konsultacije, ostvaruje se uspješna međuresorska saradnja sa relevantnim ministarstvima, institucijama javnog sektora, kao i predstavnicima privatnog sektora i donatorima, u cilju uključivanja svih ključnih aktera značajnih za uspostavljanje efikasnog procesa formulisanja i implementacije i pratećih akcionih planova, u konkretnom slučaju Akcionog plana za 2023. godinu. S tim u vezi, u toku višemjesečne procedure komunikacija sa nadležnim institucijama, predstavnicima udruženja privrede i donatorima, sproveden je proces konsultacija na više nivoa, čime su razmatrani različiti prijedlozi i sugestije i nakon usaglašavanja isti unijeti u tekst Akcionog plana za 2023. godinu.

7: Monitoring i evaluacija

- **Koje su potencijalne prepreke za implementaciju propisa?**
- **Koje će mjere biti preduzete tokom primjene propisa da bi se ispunili ciljevi?**
- **Koji su glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva?**
- **Ko će biti zadužen za sprovođenje monitoringa i evaluacije primjene propisa?**

- **Koje su potencijalne prepreke za implementaciju propisa?**

Od ključnog značaja za ostvarivanje očekivanih rezultata utvrđenih Akcionim planom za 2023. godinu je funkcionisanje međuresorne saradnje sa zadatkom obezbjeđenja efikasne koordinacije na kreiranju i implementaciji svih definisanih aktivnosti, a imajući u vidu horizontalnost i kompleksnost implementacije. Kako je prethodno navedeno, proces implementacije Akcionog plana 2023. je u nadležnosti različitih institucija i aktera, javnog i privatnog sektora, dok se određeni broj aktivnosti realizuje uz podršku međunarodnih institucija/organizacija i donatorskih projekata. Kako bi proces implementacije bio uspješan, prethodio je zahtjevan proces planiranja, kako sa aspekta vremena, tako i sa aspekta kvaliteta predloženih aktivnosti i projekata, odnosno ciljnih indikatora za 2023. godinu, a uzeti su u obzir i interni i eksterni faktori, preporuke i iskustva u implementaciji akcionih planova iz prethodnih godina.

- **Koje će mjere biti preduzete tokom primjene propisa da bi se ispunili ciljevi?**

Praćenje sprovođenja Akcionog plana za sprovođenje Strategije razvoja ženskog preduzetništva Crnoj Gori 2021 – 2024, za 2023. godinu vršiće Ministarstvo ekonomije.

Akcionni plan obuhvata 2023. i 2024. godinu kojim su definisane mjere, aktivnosti, nosioci realizacije, indikatori uspješnosti, i potrebna finansijska sredstva. U cilju postizanja ciljeva Strategije, u njenu implementaciju biće uključen značajan broj institucija. Nadležne institucije dostavljace godišnje izvještaje Ministarstvu o realizaciji strateških mjera i aktivnosti definisanih akcionim planom. Praćenjem će se identifikovati ostvareni napredak, detaljnije analizirati problemi i prepreke nastale u procesu sprovođenja Strategije i eventualno preduzimati korektivne mjere.

- **Koji su glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva?**

Sprovođenje Strategije MMSP odlikuje multisektorski i višedimenzionalan pristup, koji zahtijeva princip unaprijed definisane podjele nadležnosti resorno odgovornih institucija i efikasnu koordinaciju u sprovođenju mjera i aktivnosti utvrđenih akcionim planom.

Za praćenje sprovođenja Strategije pratiće se podaci sadržani u međunarodnim izvještajima, kao i nacionalni statistički podaci. Za svaki strateški cilj definisan je jedan ili više indikatora za praćenje realizacije, koji su namijenjeni za usmjeravanje prilikom izrade mjera za sprovođenje, da ukažu na očekivane rezultate i utvrde da li su ciljevi ispunjeni.

- **Povećanje učešća preduzetnica - vlasnica preduzeća u ukupnom broju preduzeća;**

- Povećanje broja žena koje zauzimaju menadžerske i upravljačke pozicije u preduzećima;
- Povećanje stope zaposlenosti žena;
- Povećanje sektorske i tržišne diversifikacije preduzeća u vlasništvu žena preduzetnica;
- SBA pod-dimenzija 1.b: Žensko preduzetništvo

Dodatno, na nivou svakog pojedinačnog operativnog cilja (6) definisana su dva odgovarajuća indikatora učinka.

- **Ko će biti zadužen za sprovođenje monitoringa i evaluacije primjene propisa?**

Praćenje sprovođenja monitoringa i evaluacije Akcionog plana za sprovođenje Strategije razvoja ženskog preduzetništva Crnoj Gori 2021 – 2024, za 2023. godinu vršiče Ministarstvo ekonomije u saradnji sa članovima Radne grupe za izradu Strategije razvoja ženskog preduzetništva 2021-2024 i Radne grupe za ekonomsko osnaživanje žena formirane u okviru Savjeta za konkurentnost.

Datum i mjesto: 19.06.2023. godine, Podgorica

Starješina organa:

Goran Đurović
Ministar

